

Κωστής Κοκκινόφτας
Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου
**ΤΟ ΜΕΤΟΧΙΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ ΥΠΗΡΞΕ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΑΡΜΟΣΤΕΙΟ ΕΠΙ
ΑΓΓΛΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Το Μετόχιο του Αγίου Προκοπίου υπήρξε από τα πρώτα χρόνια της Τουρκοκρατίας (1571-1878) ένα από τα σημαντικότερα Μετόχια της Μονής Κύκκου. Σε αυτό καλλιεργούνταν και παράγονταν σιτηρά, λάδι, ελιές, βαμβάκι, όσπρια, ποσότητα μεταξιού, ενώ διατηρείτο επίσης κοπάδια με αιγοπρόβατα και αγελάδες, από τα οποία παράγονταν διάφορα γαλακτοκομικά προϊόντα¹. Στα τέλη της περιόδου αυτής και στις αρχές της Αγγλοκρατίας το Μετόχιο ανεδείχθη περαιτέρω από τους Ηγούμενους Σωφρόνιο (1862-1890) και Γεράσιμο (1890-1911), που το καθιέρωσαν επίσης ως το διοικητικό κέντρο της Μονής. Ο μεν Σωφρόνιος συνδέθηκε με την ιστορία του από το 1855, οπότε ανέλαβε ουσιαστικά τη διεύθυνση της Μονής, αντικαθιστώντας τον γηραιό Ηγούμενο Νεόφυτο (1826-1861), οπότε και ανήγειρε νέο ναό, που, όπως πληροφορεί σχετική επιγραφή στον εξωτερικό δυτικό τοίχο, ολοκληρώθηκε το 1861. Ο Σωφρόνιος συνέβαλε επίσης στην αύξηση της κτηματικής περιουσίας του μετοχίου με την αγορά, στις αρχές της δεκαετίας του 1880, των τουρκικών τσιφλικιών της Έγκωμης, του Αγίου Δομετίου και της Λακατάμειας, ενέργεια που είχε τεράστια εθνική σημασία, αφού εξασφάλισε την ελληνική υπεροχή στη Λευκωσία, όσον αφορά την ιδιοκτησία γης². Παρόμοια υπήρξε η συμβολή και του Ηγούμενου Γερασίμου, ο οποίος εργάστηκε συστηματικά για την ανάπτυξη σε αυτό της δενδροκαλλιέργειας, της κηπουρικής και της αμπελουργίας, με αποτέλεσμα να μετατραπεί σε πρότυπο γεωργικό

1. Κωστή Κοκκινόφτας, «Το Μετόχιο του Αγίου Προκοπίου», *Ενατενίσεις* 10 (2010) 144-148.

2. Για τον βίο του Σωφρονίου και τη συμβολή του στην ανάδειξη του Μετοχίου βλ. Κωστή Κοκκινόφτας, *Η Ιερά Μονή Κύκκου στον κυπριακό τύπο (1878-1899)*, Λευκωσία 1999, σ. 19-35· Του ιδίου, *Η Μονή Κύκκου στο Αρχείο της Αρχιεπισκοπής Κύπρου (1634-1878)*, Λευκωσία 2011, σ. 166-177· Του ιδίου, *Η Μονή Κύκκου στο Αρχείο της Αρχιεπισκοπής Κύπρου (1878-1911)*, Λευκωσία 2014, σ. 110-120.

κέντρο, από όπου οι νέες μέθοδοι, που χρησιμοποιήθηκαν, διαδόθηκαν στον αγροτικό πληθυσμό του νησιού³.

Το Μετόχιο μετατρέπεται σε Αρμοστέιο

Μία από τις σημαντικότερες πτυχές της ιστορίας του Μετοχίου στα πρώτα χρόνια της Αγγλοκρατίας σχετίζεται με την εγκατάσταση στο μοναστηριακό του οικοδόμημα του πρώτου Αρμοστή της Μεγάλης Βρετανίας στο νησί, Γκάρνερτ Γούλσλεϊ και τη μετατροπή του σε προσωρινό Αρμοστέιο. Ο Γούλσλεϊ έφθασε στο νησί στις 22 Ιουλίου 1878 (νέο ημερολόγιο) και αρχικά εγκαταστάθηκε στην οικία του Μιχαήλ Σιακαλλή, που βρισκόταν στην ενορία του Τρυπιώτη, στη Λευκωσία. Δεν βρήκε, όμως, κατάλληλη τη διαμονή του στο κέντρο της πρωτεύουσας και τον Αύγουστο του ίδιου έτους μετακινήθηκε, μαζί με το επιτελείο του, στο Μετόχιο⁴, όπου οργανώθηκε στους γύρω χώρους στρατόπεδο από στρατιώτες που τον συνόδευαν, το λεγόμενο «monastery camp»⁵. Την ίδια περίοδο άρχισε να κατασκευάζεται και το Κυβερνείο στον λόφο, όπου σήμερα βρίσκεται το Προεδρικό Μέγαρο, που αποτελείτο από μεγάλη

3. Για τον βίο του Γερασίμου και τη συμβολή του στην ανάδειξη του Μετοχίου βλ. Κ. Κοκκινόφτα, *Η Μονή Κύκκου (1878-1899)*, ό.π., σ. 35-55. Του ιδίου, *Η Ιερά Μονή Κύκκου στον κυπριακό τύπο (1900-1911)*, Λευκωσία 2002, σ. 16-39. Του ιδίου, *Η Μονή Κύκκου (1878-1911)*, ό.π., σ. 121-132.

4. Σχετική αναφορά για την παραμονή του Γούλσλεϊ στο Μετόχιο διασώζεται στο φύλλο αρ. 1 της πρώτης κυπριακής εφημερίδας, που τυπώθηκε στο νησί. Βλ. Κύπρος - Cyprus, 17/29.8.1878 [= Κ. Κοκκινόφτα, *Η Μονή Κύκκου (1878-1899)*, ό.π., σ. 95].

5. Κατά καιρούς δημοσιεύτηκαν διάφορες γκραβούρες, που απεικονίζουν το στρατόπεδο, όπως από τους Άντρο Παυλίδη, *Η Κύπρος χθες*, Κύπρος 1982, σ. 226-227. Σταύρο Λαζαρίδη, *Κύπρος 1878-1900*. Μια ιστορική αναδρομή μέσα από γκραβούρες, Αθήνα 1984, σ. 38-41. Anne Cavendish (editor), *Cyprus 1878. The journal of Sir Garnet Wolseley*, Nicosia 1991, σ. 36, 53. Άντρο Παυλίδη, *Η Κύπρος ανά τους αιώνες μέσα από τα κείμενα ξένων επισκεπτών της*, τ. Γ', Λευκωσία 1995, σ. 1196, 1213, 1315. Λουκία Λοΐζου-Χατζηγαβριήλ, «Τρεις Αγγλίδες περιηγήτριες επισκέπτονται την Ιερά Μονή Κύκκου τα πρώτα χρόνια της Αγγλικής κατοχής», Πρακτικά Συνεδρίου. *Η Ιερά Μονή Κύκκου στη Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Αρχαιολογία και Τέχνη*, επιμ. Στυλιανού Περδίκη, Λευκωσία 2001, σ. 250.

ξύλινη κατασκευή, η οποία μεταφέρθηκε από την Αγγλία, αλλά πυρπολήθηκε και καταστράφηκε κατά την εξέγερση των Οκτωβριανών, το 1931⁶.

Ο Γούλσλεϊ διέσωσε στο ημερολόγιό του πολύτιμες πληροφορίες για το Μετόχιο και την ιστορία του, καθώς και ενδιαφέροντα στοιχεία για τον Ηγούμενο Σωφρόνιο. Επίσης, κατέγραψε και τις εντυπώσεις του από την επίσκεψή του, τον Νοέμβριο του 1878, στη Μονή Κύκκου και στο Μετόχιο του Ξηροποτάμου⁷. Όπως σημειώνει, επισκέφθηκε το Μετόχιο του Αγίου Προκοπίου στις 31 Ιουλίου 1878 (ν. ημ.), για να εξετάσει την πιθανότητα εγκατάστασής του σε αυτό, αφού είχε καταστεί εξαιρετικά δύσκολη η παραμονή του στην εντός των τειχών Λευκωσία. Σύμφωνα με τα γραφόμενά του, πραγματοποίησε την επίσκεψη αυτή ύστερα από σχετική παράκληση του Αρχιεπισκόπου Κύπρου (1865-1900) Σωφρονίου προς τον ομώνυμό του Ηγούμενο Κύκκου, για να του παράσχει φιλοξενία.

Κατά την εκεί παραμονή του, ο Βρετανός Αρμοστής διαπίστωσε ότι το Μετόχιο ήταν στην πραγματικότητα ένα μεγάλο αγροτικό κέντρο, που προμήθευε με προϊόντα το κεντρικό μοναστήρι στα βουνά του Τροόδους, στο οποίο, λόγω της ορεινής μορφολογίας της περιοχής, ήταν αδύνατο να αναπτυχθεί η γεωργία. Ακολούθως περιέγραψε τα κτήριά του, διασώζοντας έτσι τη μορφή, που είχαν πριν από την ανακαίνιση του 1922, οπότε κτίστηκε από τον Ηγούμενο Κλεόπα (1911-1937) μεγάλο μοναστηριακό οικοδόμημα, το οποίο αντικατέστησε την παλαιότερη πλινθόκτιστη κατασκευή⁸. Σύμφωνα με όσα σημειώνει, το Μετόχιο αποτελείτο από μία μετρίου μεγέθους εκκλησία, που είχε κτιστεί 16 χρόνια προηγουμένως, και η οποία περιελάμβανε μερικές κακότεχνες, κατά την άποψή του, εικόνες. Ακόμη αναφέρει, ότι στις δύο πλευρές της αυλής της εκκλησίας υπήρχαν μερικά κτήρια για τις αγροτικές

6. Ρίτας Σεβέρη, *Μνημεία και Μνήμες*. Το Κυβερνείο, Λευκωσία 2004.

7. Για τα σχετικά αποσπάσματα βλ. A. Cavendish (ed.), *The journal of Sir Garnet Wolseley*, ό.π., σ. 33-34, 41, 51-55, 60-63, 137-145. Κωστή Κοκκινόφτα, «Επισκέπτες και συγγραφείς για τη Μονή Κύκκου (1878-1887)», *Επετηρίδα Κέντρου Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου* 10 (2013) 38-45.

8. Περισσότερα για το ζήτημα αυτό βλ. Κωστή Κοκκινόφτα, «Το Μετόχιο του Αγίου Προκοπίου και ο αρχιτέκτονας Θεόδωρος Φωτιάδης», *Ενατενίσεις* 19 (2013) 121-125. Για τον βίο του Κλεόπα βλ. Του ιδίου, *Η Ιερά Μονή Κύκκου στον Κυπριακό Τύπο (1931)*, Λευκωσία 2007, σ. 132-136.

ανάγκες του Μετοχίου, ενώ η τρίτη πλευρά αποτελείτο από μια μακρά σειρά χαμηλών διώροφων οικοδομών.

Σύμφωνα με όσα σημειώνει, στο κάτω πάτωμα βρισκόταν το μαγειρείο και οι αποθήκες των σιτηρών, καθώς και ένα - δύο κελιά, όπου ζούσαν μοναχοί, ενώ στον όροφο υπήρχαν το ηγουμενείο και επτά κελιά για τη διαμονή μοναχών. Πρόσεξε δε, ότι στο πάτωμα είχαν σκορπιστεί κλαδιά από μυρτιά προς τιμήν του, γεγονός που σχολίασε με ευαρέσκεια. Επεσήμανε ακόμη, ότι σε κοντινή απόσταση υπήρχε άλλο ένα διώροφο κτήριο με τρία δωμάτια στον όροφο και δύο στο ισόγειο, τα οποία επίσης επιθυμούσε να χρησιμοποιήσει για τις ανάγκες του επιτελείου του. Έκανε δε και κάποιες σκέψεις, για να εγκαταστήσει γραφείο εντός του ναού, για τις οποίες, όμως, ο στρατιωτικός συνοδός του τον απέτρεψε, θεωρώντας το ζήτημα πολύ λεπτό, ακόμη και για να το αναφέρει. Τέλος, κατέγραψε και τις εντυπώσεις του, κατά την πρώτη αυτή επίσκεψή του, από τον Ηγούμενο Σωφρόνιο, τον οποίο είχε εκτιμήσει ιδιαίτερα για την υποδοχή, που του επεφύλαξε, και τη γενναιοδωρία του και τον περιέγραψε ως έναν ευγενικό ηλικιωμένο κληρικό, με άσπρη γενειάδα και καλωσυνάτη έκφραση. Όπως αναφέρει, ο Ηγούμενος δεν ήθελε να συζητήσει τυχόν χρηματική αποζημίωση από την εγκατάστασή του στο Μετόχιο, το οποίο, όπως τον διαβεβαίωσε, μπορούσε να χρησιμοποιήσει για όσο χρόνο επιθυμούσε. Τις δε αμέσως επόμενες ημέρες ο Γούλσλεϊ εγκαταστάθηκε στο Μετόχιο και, όπως σημειώνει σε καταγραφή ημερομηνίας 10 Αυγούστου 1878 (ν. ημ.), χρησιμοποιούσε για τη διεκπεραίωση της αλληλογραφίας του το δωμάτιο του Σωφρονίου, τον οποίο χαρακτηρίζει ξανά ως ένα ωραίο άνθρωπο, με πολύ ευχάριστη φυσιογνωμία, και υπογραμμίζει το γεγονός ότι τον υποδέχθηκε με μία ανθοδέσμη, όταν μετέβη στο δωμάτιό του, για να ξεκινήσει τη γραφική του εργασία⁹.

Εξχωριστή πτυχή της ιστορίας του Μετοχίου αυτή την περίοδο υπήρξε η επίσημη ύψωση της βρετανικής σημαίας στον ναό του, που πραγματοποιήθηκε στις 6 Αυγούστου (18 με βάση το ν. ημ.) και στην οποία συμμετείχε ο Ηγούμενος Σωφρόνιος και μέλη της Αδελφότητας της Μονής¹⁰. Ο Βρετανός Αρμοστής παρακολούθησε αρχικά

9. A. Cavendish (ed.), *The journal of Sir Garnet Wolseley*, ό.π., σ. 33-34· Κ. Κοκκινόφτα, «Επισκέπτες και συγγραφείς», ό.π., σ. 38-39.

10. Κατά καιρούς δημοσιεύτηκαν δύο γκραβούρες, που απεικονίζουν την ύψωση της σημαίας στο Μετόχιο του Αγίου Προκοπίου. Βλ. *The Illustrated London News*, 17.8.1878· Αχιλλέα Λυμπουρίδη, *Η Αγγλοκρατία στην Κύπρο*, τ. Α', Λευκωσία 1985, σ.

τη θεία λειτουργία, που βρήκε πολύ κουραστική και στο ημερολόγιο του εκφράστηκε με επικριτικά σχόλια για το τελετουργικό της, τις ψαλμωδίες, ακόμη και για την τέχνη των εικόνων του εικονοστασίου και τα μαλλιά και την ενδυμασία των κληρικών, ενδεικτικό της προκατάληψής του έναντι της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Σημειώνει επίσης, ότι η τελετή της ύψωσης της σημαίας πραγματοποιήθηκε στο προαύλιο του ναού, μετά που οι ιερείς θυμιάτισαν γύρω από αυτήν, και ο Ηγούμενος, εν μέσω ψαλμωδιών και ζητωκραυγών, την ανήρτησε στον ιστό¹¹.

Πενήντα περίπου χρόνια αργότερα ο διευθυντής της εφημερίδας «Νέος Κυπριακός Φύλαξ», Κώστας Κωνσταντινίδης, αναφερόμενος στις πρώτες ημέρες της άφιξης των Βρετανών στο νησί, σημείωσε ότι η ύψωση της σημαίας έγινε χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του Ηγουμένου. Θεώρησε δε ότι οι αντιρρήσεις του οφείλονταν στον φόβο, ότι πιθανότατα οι νέοι κατακτητές θα του στερούσαν την κυριότητα του Μετοχίου και θα εγκαθίσταντο μόνιμα στα μοναστηριακά κτήρια. Αργότερα, όμως, όπως αναφέρει, ύστερα που εξασφάλισε επίσημη διαβεβαίωση, ότι η παραμονή τους θα ήταν προσωρινή, η ανησυχία του διασκεδάσθηκε¹². Τις αναφορές αυτές, όμως, διέψευσε ο Αρχιμανδρίτης Ιωσήφ Κυκκώτης (1848-1938), ο οποίος το 1878 υπηρετούσε ως δεξιός ψάλτης στον ναό του Μετοχίου, και υποστήριξε ότι ο Αρμοστής είχε ανακοινώσει στον Ηγούμενο πως θα ύψωνε στον χώρο διαμονής του τη βρετανική σημαία, οπότε ο τελευταίος εισηγήθηκε αυτό να γίνει την Κυριακή, για να τελεστεί και δοξολογία, που θα προσέδιδε λαμπρότητα στην τελετή. Όπως ανέφερε, οι λόγοι που συνέτειναν, ώστε ο Σωφρόνιος να ενεργήσει κατά τον τρόπο αυτό, σχετίζονταν με την πολιτική του κρίση, που του υπαγόρευε να συνεργαστεί με τον Γούλσλεϊ και τη νέα διοίκηση, για το συμφέρον του τόπου. Επίσης έλπιζε ότι θα δημιουργούσε καλές σχέσεις με τους Βρετανούς και θα κέρδιζε την εύνοιά τους, ώστε να αναγνωριστούν τα προνόμια, που είχε η Μονή επί Τουρκοκρατίας και, ακόμη, να διευκολυνθεί στην

16· Α. Παυλίδη, *Η Κύπρος χθες*, ό.π., σ. 222-225· Στ. Λαζαρίδη, *Κύπρος 1878-1900*, ό.π., σ. 42-43· A. Cavendish (ed.), *The journal of Sir Garnet Wolseley*, ό.π., σ. 54· Α. Παυλίδη, *Η Κύπρος ανά τους αιώνες*, τ. Γ', ό.π., σ. 1253.

11. A. Cavendish (ed.), *The journal of Sir Garnet Wolseley*, ό.π., σ. 51-52· Κ. Κοκκινόφτα, «Επισκέπτες και συγγραφείς», ό.π., σ. 39-40.

12. Κώστα Κωνσταντινίδη, *Η Αγγλική κατοχή της Κύπρου του 1878*, Λευκωσία 1930, σ. 46.

καταβολή των καθυστερημένων φόρων, που όφειλε προς το προηγούμενο καθεστώς. Ο Ιωσήφ πρόσθεσε ακόμη ότι την περίοδο αυτή κανένας από τους μοναχούς της Μονής δεν διατήρησε το κελλί του και όλα είχαν καταληφθεί από τους Βρετανούς, εκτός από ένα - δύο του δεύτερου πατώματος, στα οποία διέμενε ο Σωφρόνιος¹³. Ας σημειωθεί ότι η άφιξη των Βρετανών στο νησί αντιμετωπίστηκε αρχικά από τον κυπριακό λαό με αισθήματα αισιοδοξίας και τη γενική πεποίθηση, ότι στο σύντομο μέλλον οι εθνικές επιδιώξεις του θα είχαν παρόμοια θετική κατάληξη με τις αντίστοιχες των Επτανησίων, που μερικά χρόνια προηγουμένως (1864), και ενώ βρίσκονταν κάτω από τη βρετανική προστασία, είχαν ενσωματωθεί στο ελληνικό κράτος.

Ο Γούλσλεϊ αναφέρεται ακόμη στο ημερολόγιό του, στις 26 Αυγούστου (v. ημ.), για τη ζωή στο Μετόχιο και τις δυσκολίες, που αντιμετώπιζαν οι στρατιώτες, για να προσαρμοστούν στις κλιματολογικές συνθήκες της Κύπρου. Σύμφωνα με τα γραφόμενά του, εξαιτίας του γεγονότος αυτού, ένας στρατιώτης είχε αποβιώσει το προηγούμενο βράδυ, ένας άλλος το πρωί, ενώ ένας τρίτος ήταν ετοιμοθάνατος. Σημείωνε ακόμη ότι ο ίδιος, μετά που ήπιε νερό με γλυκολέμονο, είχε έντονο στομαχόπονο, που τον καθήλωσε στο δωμάτιό του, όπου κρύωνε και ιδρώνε και είχε σκεπαστεί με πολλές κουβέρτες, παρά το γεγονός ότι ήταν καλοκαίρι. Όπως αναφέρει, ο Ηγούμενος Σωφρόνιος εξακολουθούσε να του προσφέρει μία ανθοδέσμη κάθε μέρα, γεγονός που φαίνεται ότι πολύ εκτιμούσε, και σημείωσε ότι, όταν ο τελευταίος πληροφορήθηκε τον θάνατο του Βρετανού στρατιώτη, ζήτησε την έγκρισή του, για να τον ενταφιάσει στο προαύλιο του ναού, αναφέροντας ότι θα έπραττε κάτι τέτοιο, επειδή ο νεκρός ήταν Προτεστάντης και όχι Καθολικός, υπογραμμίζοντας έτσι και τις στενότερες σχέσεις, την εποχή αυτή, της Ορθόδοξης Εκκλησίας με την Αγγλικανική.

Στην ίδια ημερολογιακή καταγραφή, ο Γούλσλεϊ αναφέρεται και σε διάφορα τρέχοντα διοικητικά και άλλα ζητήματα, που αντιμετώπιζε, όπως με το στρατόπεδο του Μαθιάτη, τη μεταφορά όσων στρατιωτών αρρωστούσαν στην Κερύνεια και άλλα¹⁴. Ας σημειωθεί ότι ο Γούλσλεϊ παρέμεινε στο Μετόχιο μέχρι τον Δεκέμβριο του 1878, οπότε μετακινήθηκε στο Κυβερνείο, που μόλις είχε ανεγερθεί, ενώ αριθμός στρατιωτών

13. Ιερόθεου Κυκκώτη, «Η Μονή Κύκκου ως προσωρινόν Αρμοστέιον», Νέος Κυπριακός Φύλαξ, 27.5.1931 [= Κ. Κοκκινόφτα, Η Μονή Κύκκου (1931), ό.π., σ. 123].

14. A. Cavendish (ed.), The journal of Sir Garnet Wolseley, ό.π., σ. 60-63· Κ. Κοκκινόφτα, «Επισκέπτες και συγγραφείς», ό.π., σ. 40-41.

εξακολούθησε να διαβιοί σε αντίσκηνα στους γύρω αγρούς, μέχρι τον Ιανουάριο του επόμενου έτους¹⁵.

Πληροφορίες για το Μετόχιο του Αγίου Προκοπίου την ίδια περίοδο διασώζουν και δύο Βρετανοί περιηγητές, ο Χέπγουορθ Ντίξον και η Άννυ Μπράσσεϋ. Ο Ντίξον αφίχθη στο νησί μαζί με τον βρετανικό στρατό, το καλοκαίρι του 1878, και σε βιβλίο που εξέδωσε στο Λονδίνο το αμέσως επόμενο έτος, σημειώνει ότι ο Βρετανός Αρμοστής χρησιμοποιούσε το ηγουμενείο για γραφείο, ενώ στα παρακείμενα κελλιά ήταν εγκατεστημένοι ο Γραμματέας και ο Υπασπιστής του. Επίσης, αναφέρει ότι ένα άλλο κελλί χρησιμοποιείτο ως τηλεγραφικός σταθμός, ενώ μία δερμάτινη τσάντα, που κρεμόταν σε κάποιο εξωτερικό τοίχο, αποτελούσε το ταχυδρομείο του στρατοπέδου. Προσθέτει ακόμη, ότι η τραπεζαρία για το φαγητό βρισκόταν κάτω από τέντα, οι δε αξιωματικοί ήταν εγκατεστημένοι σε σκηνές, ενώ μερικοί από τους στρατιώτες χρησιμοποιούσαν για τη διαμονή τους παρακείμενες αγροτικές κατοικίες. Σύμφωνα με τα γραφόμενά του, ένας ιερέας, προφανώς ο Ηγούμενος, και δύο έως τρεις μοναχοί είχαν διατηρήσει τα κελλιά τους, ενώ τα υπόλοιπα χρησιμοποιούνταν από τον Γούλσλεϊ και το επιτελείο του. Ο Ντίξον θεωρούσε το Μετόχιο ιδανικό χώρο για τον Αρμοστή και τους άνδρες του, λόγω των πετρόκτιστων κτηρίων του, που στέγαζαν τα γραφεία της νέας διοίκησης, και των πανύψηλων δέντρων, τα οποία δημιουργούσαν ένα ευχάριστο φυσικό περιβάλλον. Σημειώνει, όμως, ότι η τοποθεσία, όπου βρισκόταν, δεν είχε άμεση πρόσβαση στη Λευκωσία, εξαιτίας του ποταμού Πεδιαίου, που τον χειμώνα κατερχόταν ορμητικός και το διαχώριζε από την κυπριακή πρωτεύουσα. Γι' αυτό, όπως αναφέρει, ο Γούλσλεϊ ετοιμαζόταν να μετακινηθεί σε έναν λόφο, στην άλλη όχθη του ποταμού, ώστε να μπορεί να διακινείται ευκολότερα προς τη Λευκωσία¹⁶.

Η Μπράσσεϋ, η οποία αφίχθη το φθινόπωρο του 1878 στην Κύπρο, μαζί με τον σύζυγο και φίλους της, επισκέφθηκε το Μετόχιο στις 10 Νοεμβρίου 1878, και όπως

15. Ο Γούλσλεϊ κατέγραψε στο ημερολόγιό του μερικές από τις πρώτες εντυπώσεις του από το Κυβερνείο. Βλ. A. Cavendish (ed.), *The journal of Sir Garnet Wolseley*, ό.π., σ. 163.

Επίσης βλ. Κ. Κοκκινόφτα, *Η Μονή Κύκκου (1878-1899)*, ό.π., σ. 32-33.

16. W. Herworth Dixon, *British Cyprus*, London 1879, σ. 123-125· Α. Παυλίδη, *Η Κύπρος ανά τους αιώνες*, τ. Γ', ό.π., σ. 1191-1192· Κ. Κοκκινόφτα, «Επισκέπτες και συγγραφείς», ό.π., σ. 45-46, όπου στα δύο τελευταία το κείμενο παρατίθεται σε ελληνική μετάφραση.

σημείωσε σε βιβλίο, που εξέδωσε τρία χρόνια αργότερα στο Λονδίνο, αυτό είχε μία εκκλησία και πολλά κελλιά, τα οποία είχαν μετατραπεί από τον Αρμοστή σε γραφεία. Όπως αναφέρει, ο κήπος του διέθετε πολλά λουλούδια και φυτά, όπως γιασεμιά και ροδοδάφνες, ενώ σε παρακείμενο στην εκκλησία ιστό υψωνόταν η βρετανική σημαία, γεγονός που κατέγραψε με ευχαρίστηση, προσθέτοντας ότι είχε ευλογηθεί σε επίσημη τελετή από τον Ηγούμενο, που πρόσταξε για τον σκοπό αυτό και του έφεραν τα επίσημα άμφιά του από την Κεντρική Μονή. Η Βρετανίδα περιηγήτρια περιέγραψε επίσης τον ναό του Μετοχίου, όπου θαύμασε το ωραίο επίχρυσο και σκαλιστό εικονοστάσιό του και εκφράστηκε με επαινετικά σχόλια για τις εικόνες του, σε αντίθεση με τον Γούλσλεϊ, που, όπως αναφέρθηκε, θεωρούσε ότι δεν είχαν οποιαδήποτε καλλιτεχνική αξία. Αναφέρει ακόμη ότι ο Ηγούμενος Σωφρόνιος μερίμνησε, ώστε να προσφερθούν σε αυτήν και στους συνοδούς της γλυκά, κρύο νερό και «τουρκικός» καφές. Σύμφωνα με όσα σημειώνει, ο Σωφρόνιος ήταν ένας ευπαρουσίαστος, ευγενικός και αξιοπρεπής κληρικός, ηλικίας περίπου 70 ετών, με μακριά γκρίζα γενειάδα, αναφορά διαφορετική από την αντίστοιχη του Γούλσλεϊ, που θεωρούσε ότι ήταν χρώματος άσπρου. Περιέγραψε ακόμη τη θέα από το μπαλκόνι των μοναστηριακών κτηρίων προς την πεδιάδα, τη Λευκωσία και τον Πενταδάκτυλο, την οποία βρήκε εντυπωσιακή, και αναφέρθηκε στο στρατόπεδο, που υπήρχε γύρω από το Μετόχιο, σημειώνοντας ότι οι περισσότεροι Ινδοί στρατιώτες είχαν μετακινηθεί αλλού, ενώ όσοι παρέμεναν υπέφεραν λόγω των υψηλών θερμοκρασιών. Κατέγραψε επίσης τους προβληματισμούς της για τις πολλές δυσκολίες, που δημιουργούνταν στο ζήτημα της ταφής των θανόντων στρατιωτών, αφού προέρχονταν από διαφορετικές θρησκείες και παραδόσεις, με αποτέλεσμα σε κάποιες περιπτώσεις να απαιτείται να καούν και σε άλλες να ταφούν με παράξενες τελετές¹⁷.

17. Lady Brassy, *Sunshine and Storm in the East, or Cruises to Cyprus and Constantinople*, London 1881, σ. 293-296· David Martin (editor), *Sources of the History of Cyprus*, v. VI, Greek and Cyprus Research Center 1999, σ. 40-41· Α. Παυλίδη, *Η Κύπρος ανά τους αιώνες*, τ. Γ', ό.π., σ. 1292-1297· Κ. Κοκκινόφτα, «Επισκέπτες και συγγραφείς», ό.π., σ. 50-52, όπου στα δύο τελευταία το κείμενο παρατίθεται σε ελληνική μετάφραση. Ας σημειωθεί ότι η επίσκεψή της Μπράσσεϋ στο Μετόχιο σχολιάστηκε από τη Λ. Λοΐζου-Χατζηγαβριήλ, «Τρεις Αγγλίδες περιηγήτριες», ό.π., σ. 238-239.

Το Μετόχιο σήμερα

Στα χρόνια, που ακολούθησαν, το Μετόχιο του Αγίου Προκοπίου εξακολούθησε να διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην όλη λειτουργία της Μονής Κύκκου, διατηρώντας τον χαρακτήρα του διοικητικού της κέντρου. Με την πάροδο του χρόνου, όμως, υπέστη σημαντική φθορά, γι' αυτό και κατά τα τελευταία χρόνια, με πρωτοβουλία του Ηγουμένου της και νυν Μητροπολίτη Κύκκου και Τηλλυρίας Νικηφόρου, ανακαινίστηκε ο ναός και τα μοναστηριακά κτήρια, και ανεγέρθηκαν καινούργιες πτέρυγες. Επίσης, ο περιβάλλον χώρος μετετράπη σε μεγάλο πάρκο, ανοικτό καθημερινά για τους κατοίκους της Λευκωσίας, όπου διοργανώνονται συχνά φιλανθρωπικές εκδηλώσεις.

Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Ενατενίσεις* 25 (2015) 124-129.